

MART | 2024 | VIII IZDANJE

BILTEN

OSNOVNOG SUDA U BIJELJINI

BILTEN OSNOVNOG SUDA U BIJELJINI

MART 2024. GODINE

BROJ VIII

Izdavač:

OSNOVNI SUD U BIJELJINI

Bijeljina, Vuka Karadžića br. 3

Za izdavača:

Aleksandar Despenić, vršilac dužnosti predsjednika Osnovnog suda u Bijeljini

Redakcija:

Dijana Savić Božić, sekretar Osnovnog suda u Bijeljini

Azra Čivić, tehnički sekretar

Urednici:

Aleksandar Despenić, vršilac dužnosti predsjednika Osnovnog suda u Bijeljini

Dijana Savić Božić, sekretar Osnovnog suda u Bijeljini

Štampa:

„PRIMAPROM“ d.o.o. Banja Luka

Ilustracija na naslovnoj strani:

Freska iz Konstantinove dvorane, Apostolska palata, Vatikan, circa 1520. godina

POZDRAVNA RIJEČ

Poštovani čitaoci,

Pred vama je VIII izdanje Biltena Osnovnog suda u Bijeljini, kroz koji ćemo javnosti predstaviti i približiti rad suda u 2023. godini, sve sa ciljem povećanja transparentnosti i efikasnosti u radu, te jačanja povjerenja građana u zakonito postupanje suda.

U Biltenu ćemo predstaviti osnovne informacije o organizaciji rada suda, važnim događajima i aktuelnim projektima, kao i statističke podatke o ostvarenim rezultatima Suda u 2023. godini.

Osnovni sud u Bijeljini svoje djelovanje organizuje na način koji građanima omogućava najjednostavniji pristup pravdi, s ciljem ostvarivanja prava na pravično suđenje i poštovanja načela vladavine prava.

*Vršilac dužnosti
Predsjednika suda,*

Aleksandar Despenić

Osnovni sud u Bijeljini

Ul. Vuka Karadžića 3

76300 Bijeljina

055-224-910

055-201-343

ossudbn@teol.net

Odjeljenje u Loparama

Ul. Cara Dušana 40

75240 Lopare

055-650-258

ossudbn@teol.net

Posjetite nas na sajtu:

www.ossud-bijeljina.pravosudje.ba

Ili pronađite nas na fejsbuku:

www.facebook.com/osnovnisudubijeljini

O SUDU

Organizacija Osnovnog suda u Bijeljini

Osnovni sud u Bijeljini je sud opšte nadležnosti. Osnovan je za područje grada Bijeljina i opština Ugljevik i Lopare. Nadležan je da sudi u krivičnim, građanskim, prekršajnim i drugim predmetima u skladu sa Zakonom o sudovima Republike Srpske. Odjeljenje van sjedišta suda osnovano je 01.02.2017. godine u Loparama.

U organizacionoj strukturi Osnovnog suda u Bijeljini obrazovano je pet sudske odjeljenja: krivično odjeljenje, prekršajno odjeljenje, parnično odjeljenje, vanparnično odjeljenje i izvršno odjeljenje. Predsjednik suda odgovoran je za rukovođenje cjelokupnim sudom i sudske upravom, te predstavlja sud pred drugim organima i organizacijama. Sekretar suda pomaže predsjedniku suda u obavljanju poslova sudske uprave, odgovoran je za pravilno i blagovremeno obavljanje administrativnih, tehničkih i finansijskih poslova u sudu i obavlja poslove koji su u vezi sa odnosima sa javnošću.

U Osnovnom суду u Bijeljini u 2023. godini, sudske funkcije je obavljalo 24 sudija, zajedno sa predsjednikom suda. Tokom iste godine, za sudiju Osnovnog suda u Bijeljini imenovana je Dijana Stevanović, dok je sudiji Nebojši Puriću prestala sudska funkcija zbog imenovanja na poziciju tužioca Kantonalnog tužilaštva u Orašju.

IN MEMORIAM

Uvažena sudija Osnovnog suda u Bijeljini, **Milica Perić** preminula je dana 25.02.2023. godine u 56. godini života.

Milica Perić je diplomirala 1995. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, a zvanje magistra pravnih nauka je stekla 2018. godine na Panevropskom univerzitetu Aperion. Pravosudni ispit je položila 1999. godine. Pravosudnu karijeru započela je kao sudska pripravnik u Osnovnom sudu u Bijeljini, a potom je radila kao stručni saradnik u Okružnom sudu u Bijeljini. Za sudiju Osnovnog suda u Bijeljini imenovana je 2004. godine.

SUDIJE U 2023.

Predsjednik suda:

Aid Hanušić (do 01.12.2023.)
Aleksandar Despenić (dalje)

Krivično odjeljenje:

Ljubiša Milićević
Lejla Pašić
Aleksandar Despenić
Siniša Lazarević

Prekršajno odjeljenje:

Marinko Sladić
Dragoljub Đurić
Cvijeta Sekulić

Parnično odjeljenje:

Aleksandar Matković
Radiša Bojičić
Stela Nađević
Radinka Abadžić
Zlatna Martinović
Ljubiša Mićić
Željka Vakičić
Nebojša Purić
Dijana Stevanović

Vanparnično odjeljenje:

Selma Šaćirović
Semir Mehanović
Osman Mujkić

Izvršno odjeljenje:

Ljilja Rajković
Milica Perić
Smiljka Dević
Mediha Ćosić

Odjeljenje suda u Loparama:

Jovan Savić
Semir Mehanović
Nebojša Purić

Misija, vizija i strategija Osnovnog suda u Bijeljini

MISIJA: Osnovni sud u Bijeljini, kroz nepristrasna i nezavisna suđenja u okviru krivične, građanske, prekršajne, vanparnične, izvršne i drugih nadležnosti koju ima, poštujući dignitet stranaka i njihova prava, osigurava efikasno i efektivno ostvarivanje pravosudne nadležnosti na teritoriji Grada Bijeljina i opština Ugljevik i Lopare.

VIZIJA: Osnovni sud u Bijeljini, kao sud opšte nadležnosti, kroz transparentan, kontinuiran, efikasan i kvalitetan rad, radiće na zaštiti ličnih i imovinskih prava građana u okviru svog mandata u saradnji sa strateškim partnerima, te će razvijati i jačati pravnu sigurnost građana.

Strateški plan rada suda za period 2022-2024. godine je dokument koji definiše strateške ciljeve, trogodišnje ciljeve i aktivnosti koje proizilaze iz pojedinačnih nadležnosti sudova u Bosni i Hercegovini i relevantnih strateških dokumenata. Strateškim planom su definisani pravci djelovanja suda, prioriteti, odgovornosti, te rokovi za realizaciju aktivnosti iz strateških ciljeva. Strateški ciljevi suda nastaju kombinacijom i integracijom strateških ciljeva sadržanih u strateškom okviru pravosuđa, mandata i nadležnosti suda i analize unutrašnjeg i vanjskog okruženja u kojem sud djeluje. Sud je predvidio tri strateška cilja:

- 1. „Povećanje efikasnosti rada suda“ kroz sljedeće trogodišnje ciljeve:**
 - Smanjenje broja neriješenih komunalnih izvršnih (SOKOP) predmeta,
 - Smanjenje broja neriješenih predmeta prekršajnog odjeljenja,
 - Smanjenje dužine trajanja predmeta parničnog odjeljenja,
 - Ubrzanje postupka rješavanja krivičnih predmeta korupcije i organizovanog kriminala,
- 2. „Povećanje kvaliteta sudskih odluka“ kroz sljedeće trogodišnje ciljeve:**
 - Kvalitet sudskih odluka,
- 3. „Povećanje transparentnosti u radu suda“ kroz sljedeće trogodišnje ciljeve:**
 - Unapređenje komunikacije suda sa javnošću,
 - Intenzivnije objavljivanje saopštenja za javnost na web stranici suda.

Godišnji program rada Osnovnog suda u Bijeljini, sa definisanim strateškim i trogodišnjim ciljevima, ima za cilj, da ovaj sud i u toku 2023. godine, nastavi sa provođenjem svoje nadležnosti i aktivnostima, koje su definisane zakonima i drugim propisima, a sve radi ostvarivanja dobrih rezultata rada suda i realizacije planiranih aktivnosti iz strateških ciljeva.

Projekti u kojima učestvuje Osnovni sud u Bijeljini

Osnovni sud u Bijeljini uključen je u mnogobrojne projekte u saradnji sa Visokim sudskim i tužilačkim savjetom BiH, Ministarstvom pravde Republike Srpske i međunarodnim partnerima. Projekti u kojima je sud učestvovao i preduzimao različite aktivnosti u proteklom periodu su:

- Unapređenje efikasnosti sudija i odgovornosti sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini (faza III projekta),
- Implementacija Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu Bosne i Hercegovine,
- Unapređenje kapaciteta suda za transparentniji rad i proaktivnu komunikaciju sa medijima i javnošću,
- Unapređenje kvaliteta pravosuđa,
- Jačanje kapaciteta pravosuđa.

Takođe, Osnovni sud u Bijeljini je učesnik i drugih projekata:

- Uspostava sistema za obradu komunalnih predmeta (SOKOP-Mal sistem),
- Mobilna aplikacija za sudske izvršitelje,
- Dostavljanje opomena pred utuženje u izvršnim komunalnim predmetima,
- Digitalizacija arhive,
- Rodne predrasude u radnim odnosima i primjeni prava,
- Konsolidacija i dalji razvoj pravosudnog komunikacijskog i informacionog sistema (IPA 2013),
- Razvoj i implementacija sistema predvidivih troškova za prvostepene sudske postupke (IPA 2013),
- Uspostavljanje e-Registra udruženja, fondacija, stranih nevladinih organizacija i političkih partija.

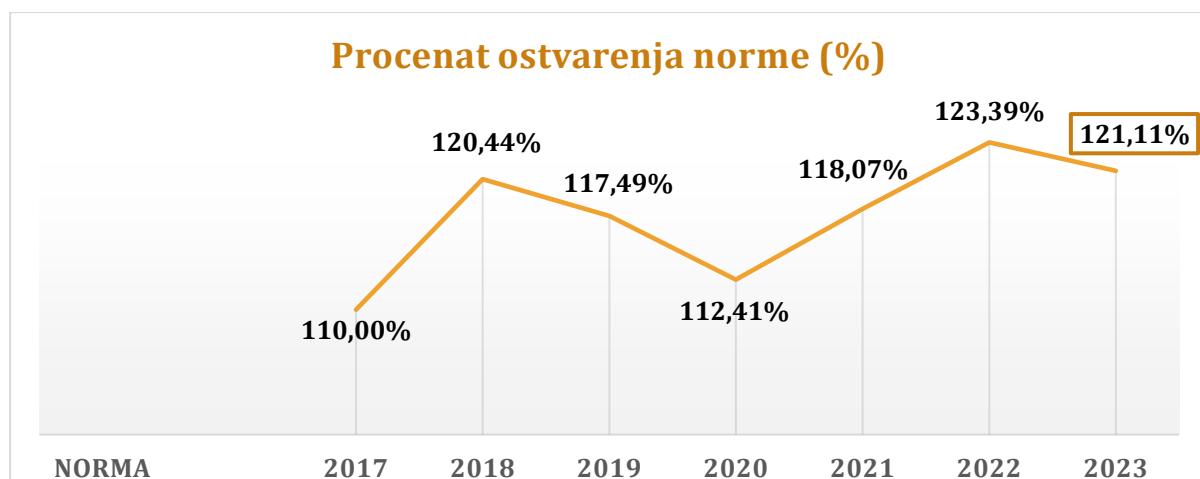
SOKOP

Sistem za obradu komunalnih predmeta (SOKOP-Mal) je jedan od najznačajnijih projekata koji je ostvaren u saradnji sa Visokim sudskim i tužilačkim savjetom BiH i Radio televizijom Republike Srpske. SOKOP je sistem za elektronsko podnošenje i obradu predmeta male vrijednosti u prvostepenim sudovima u BiH. Sistem je osmišljen sa ciljem da smanji potrebne radnje u rukovanju predmetima, kao i prostor potreban za skladištenje predmeta, da omogući brzo i efikasno provođenje postupka, da smanji vrijeme između radnji u predmetu i da racionalizuje rad na terenu, omogućavajući zajedničko postupanje za sve predmete sa istim strankama u postupku. **U 2023. godini, riješeno je 8294 SOKOP predmeta.**

Statistika o radu Osnovnog suda u Bijeljini

U 2023. godini Osnovni sud u Bijeljini je ostvario značajne rezultate u pogledu godišnje norme, kvaliteta sudskih odluka, kao i efikasnosti rješavanja predmeta. U nastavku je dat prikaz rada suda u tabelama i grafikonima po određenim parametrima.

U grafikonu broj 1 procentualno je prikazan trend kretanja sudijske norme u periodu od 2017. godine do 2023. godine, što predstavlja godišnju normu rada Osnovnog suda u Bijeljini. **U 2023. godini ostvarena je norma od 121,11%.**

Grafikon 1. Procenat ostvarenja norme na nivou Osnovnog suda u Bijeljini.

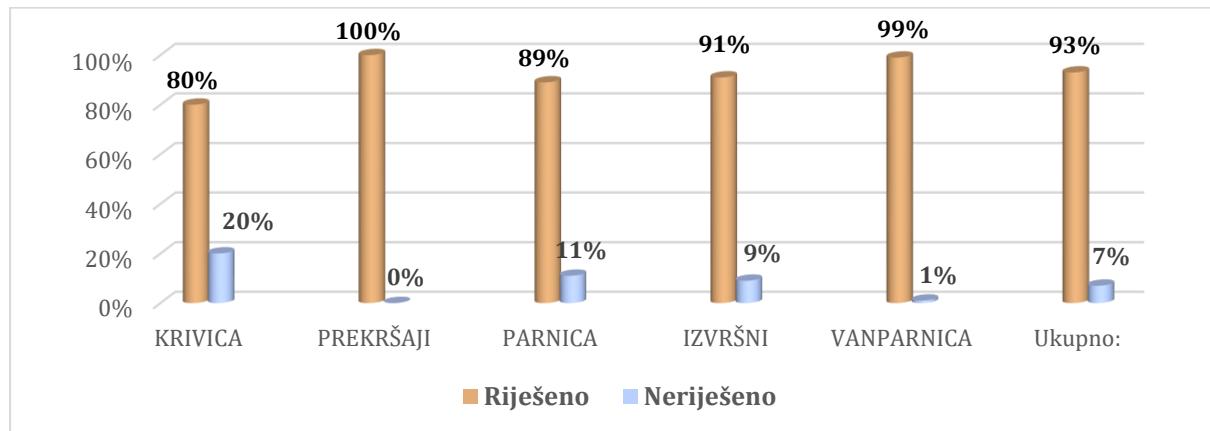
U Osnovnom sudu u Bijeljini broj neriješenih predmeta na dan 01.01.2023. godine iznosio je 103773, od čega su 97949 komunalni predmeti RTV takse. Broj primljenih predmeta u 2023. godini iznosio je 18384, a broj riješenih predmeta za isti period iznosi 25969.

U tabeli broj 1 prikazan je plan rješavanja predmeta za 2023. godinu, te je evidentno da je Osnovni sud u Bijeljini **od ukupno planiranih 2504 predmeta, riješio 2323 predmeta, odnosno 93%,** dok je neriješenih predmeta preostalo 181, odnosno 7%.

REFERAT	Po planu riješiti predmeta	Riješeno iz Plana predmeta zaključno sa 31.12.2023. godine	Neriješeno iz Plana predmeta zaključno sa 31.12.2023. godine
Ukupno predmeta na nivou Suda	2504	2323	93%
			181
			7%

Tabela 1. Plan rješavanja predmeta za 2023. godinu.

U grafikonu broj 2 procentualno je prikazan plan rješavanja predmeta za 2023. godinu po sudskim odjeljenjima.

Grafikon 2. Plan rješavanja predmeta za 2023. godinu.

U tabeli broj 2 prikazan je kvalitet sudskih odluka u Osnovnom суду u Bijeljini, te na osnovu navedenih podataka, **utvrđen je kvalitet sudskih odluka u procentualnom iznosu od 86,38 %.**

Broj donesenih odluka na koje se može izjaviti pravni lijek	11466
Ukupan broj ožalbenih odluka	600
Broj potvrđenih odluka	376
Broj preinačenih odluka	104
Broj preinačenih odluka donijetih nakon održane glavne rasprave ili pretresa pred drugostepenim sudom	4
Broj ukinutih odluka	98
Broj djelimično ukinutih odluka	18
Kvalitet sudskih odluka	86,38 %

Tabela 2. Kvalitet sudskih odluka.

U tabeli broj 3 prikazana je efikasnost rješavanja predmeta, odnosno trajanje predmeta u danima po svakom sudskom odjeljenju, odnosno referatu.

Referat	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Krivični referat	104	87	108	83	101	108
Prekršajni referat	100	83	144	96	79	79
Parnični referat	196	145	135	175	168	232
Vanparnični referat	141	118	113	114	115	115
Izvršni referat	199	178	203	231	167	143

Tabela 3. Efikasnost rješavanja predmeta izraženo u danima.

Transparentnost u radu Suda

Transparentnost je od vitalnog značaja za efikasno funkcionisanje pravosudnog sistema, jer osnažuje poverenje javnosti u sudove, a istovremeno promoviše pozitivan imidž. Poverenje javnosti zavisi i od razumijevanja sudske djelatnosti. Ovo razumijevanje je i uslov za pristup građana pravdi. Potrebno je održavati ravnotežu između dostojanstva pravosudnih institucija i njihovih predstavnika, što zahtijeva određenu diskreciju, sa jedne strane i potrebe da se komunicira odgovarajućim i savremenim sredstvima, sa druge strane. Podsjećamo da je u proteklom periodu Sud preuzeo niz aktivnosti s ciljem unapređenja komunikacije sa medijima i javnosti, te je donesen *Pravilnik o načinu objavljivanja odluka na web stranici Osnovnog suda u Bijeljini* od 23.04.2021. godine, u januaru 2022. godine obrazovana je Press službaradi vršenja poslova iz oblasti informisanja, a krajem iste godine sačinjeni su i objavljeni *Priručnik za komunikaciju sa javnošću i medijima Osnovnog suda u Bijeljini*, te *Praktični vodič za komunikaciju sa sudom*. Pored toga, otvorena je *facebook* stranica Osnovnog suda u Bijeljini u martu 2022. godine, putem koje se dijele bitne informacije, događaji i druge vijesti od značaja za sud i javnost, a intenzivirano je i objavljivanje vijesti putem zvaničnog vebajta Suda.

Komunikacijska strategija Osnovnog suda u Bijeljini

U okviru projekta „Unapređenje efikasnosti sudova i odgovornosti sudija i tužilaca u BiH“, te provođenja Plana integriteta, Osnovni sud u Bijeljini preuzima proaktivne korake radi povećanja transparentnosti i jačanja povjerenja građana u pravosuđe. S tim u vezi, izrađena je **Komunikacijska strategija Osnovnog suda u Bijeljini 2023-2025.**

Komunikacijska strategija Osnovnog suda u Bijeljini je dokument kojim se unapređuju i promovišu principi kao što su pravda, pravičnost, zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, nezavisnost, nepristrasnost, odgovornost, integritet, te profesionalnost rada suda. Putem komunikacijske strategije razvija se strateško planiranje interakcije sa javnošću, novinarima, medijima, građanima i svim zainteresovanim licima za rad institucije, a takođe se uspostavlja i način krizne komunikacije kako bi se ona što uspješnije prevazišla i zaštitio integritet pravosudne institucije.

Unapređenje rodne ravnopravnosti

Kroz projekat „Unapređenje efikasnosti sudova i odgovornosti sudija i tužilaca u BiH - treća faza“, Osnovni sud u Bijeljini je započeo implementaciju **Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BIH**, koja je usvojena krajem oktobra 2020. godine. Strategijom se nastoji skrenuti pažnja pravosudne zajednice u BiH na značaj rodne ravnopravnosti i istovremeno unaprijediti nivo rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

Tokom 2023. godine, Osnovni sud u Bijeljini je redovno preduzimao aktivnosti na unapređenju rodne ravnopravnosti. Neke od aktivnosti uključuju **obilježavanje posebnih datuma** kao što je 8. Mart slanjem prigodnih tekstova (informacije o istorijatu prava glasanja za žene), te **slanje zanimljivih statistika, vizuelnih prikaza i poruka** (podaci o posjedovanju vozačkih dozvola prema polu u BiH, podaci o posjedovanju ostalih dokumenata prema polu u BiH, polna struktura izabralih funkcionera i slično) svim sudijama i zaposlenima putem email-a. Važno je istaći da sve aktivnosti izazivaju pozitivan efekat kod sudija i zaposlenih, održavaju stepen zainteresovanosti o ovim pitanjima, te ukazuju na napore koje Osnovni sud u Bijeljini preduzima u cilju promovisanja rodne ravnopravnosti.

Pored toga, preduzete su i druge aktivnosti, o kojima se detaljnije može informisati u nastavku.

Brošura „Rodna ravnopravnost“

Polovinom protekle godine, **sačinjena je brošura** putem koje se korisnici sudskih usluga (stranke, svjedoci, profesionalne stranke i drugi), mogu ukratko informisati o pojmu rodne ravnopravnosti, Strategiji za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu Bosne i Hercegovine, kao i Akcionalim planom Osnovnog suda u Bijeljini. Brošura je objavljena na web i facebook stranici suda.

Rodna ravnopravnost u pravosuđu ključna je za postizanje jednakog pristupa pravdi

Pojam

Strategija

Akcioni plan

Akcioni plan Osnovnog suda u Bijeljini ima za cilj:

- unapređenje značaj i nivoa svijesti o pojmu rodne ravnopravnosti, metodu gender analize, te različitim metodama gender menadžmenta, rođaju ravnopravnosti i jednakoštju poštovanje pravila,
- obvezati da su radnim procesima u pravosudnim institucijama obuhvaćena primjena rodne ravnopravnosti i jednakoštju poštovanje pravila, kao dio ciljeva radnih planova i akcionalih planova,
- obvezati da se ova lica, koji učestvuju u kontaktu sa pravosudnim institucijama, učestruju na edukaciji načina, kako i da im se omogući jednak pristup pravdi bez obzira na pol i/ili rođenost,
- usaglasiti da sva lica (istradice, svjedoci, profesionalne stranke i drugi), koji učestvuju u kontaktu sa pravosudnim institucijama, bilo da je rođen, kontakt istrenut, intenzivan, posmeni ili putem društvenih mreža, smatraju da su pravosudne institucije osnovane na principima rodne ravnopravnosti, te da i muškarci i žene traže viseći nivo poštovanja u pravosuđu.

Odluka o mogućnosti upotrebe posebnih prostorija kao čekaonice

U Osnovnom sudu u Bijeljini, dana 06. juna 2023. godine, donesena je „**Odluka o mogućnosti upotrebe posebnih prostorija kao čekaonice za oštećene u krivičnim postupcima nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici**“ broj 080-0-Su-23-000 559, sa ciljem da se oštećenom prije početka zakazanog glavnog pretresa omogući korištenje posebne odvojene prostorije kao čekaonice, kako bi se izbjegao susret i umanjio kontakt oštećenog sa optuženim van sudnice – odluka je dostavljena sudijama krivičnog odjeljenja, te objavljena na oglasnoj tabli, *facebook* i *web* stranici suda.

Provedena anketa za javnost

Osnovni sud u Bijeljini je pripremio i sproveo anketu za javnost, odnosno korisnike sudskeh usluga (stranke, advokate, itd.), a radi praćenja rezultata provedenih aktivnosti i mjera na unapređenju rodne ravnopravnosti. Anketa je sprovedena u periodu od 15. juna do 15. avgusta 2023. godine putem online obrasca i u pisanoj formi, a ciljna grupa su bili korisnici sudskeh usluga (stranke, advokati, itd.).

Anketa se sastojala od 5 pitanja, pri čemu su pitanja i odgovori koncipirani tako da ispitanici svoj odgovor daju zaokruživanjem odgovora „Da“ ili „Ne“. Anonimni karakter upitnika u pisanoj formi, odnosno povjerljivost je obezbijeđena upotrebom odgovarajućih kutija za odlaganje popunjene ankete, dok je anonimnost online ankete obezbijeđena tako što je omogućen slobodan pristup anketnom obrascu bez potrebe za registracijom ili unošenjem ličnih podataka ispitanika.

Po okončanju anketnog perioda, radna grupa za implementaciju je pristupila otvaranju kutija sa popunjениm anketama, te je konstatovano da je anketu popunilo ukupno 56 ispitanika. Takođe, radnoj grupi je od strane IKT službenika suda dostavljen elektronski izvještaj o rezultatima online ankete, te je tako konstatovano da su isti popunila 53 ispitanika, što čini ukupno 109 popunjениh anketa.

Nakon prikupljanja svih popunjениh anketa, pristupljeno je analizi prema tri skupine ispitanika (muški pol, ženski pol, ne izjašnjava se), a dobijeni rezultati prezentovani su u izvještaju.

Rezultati provedene ankete pokazuju da većina ispitanika (90%) smatra da se zaposleni i sudije u Osnovnom суду u Bijeljini prema korisnicima sudskih usluga ponašaju s poštovanjem i uvažavanjem bez obzira na pol, da većina ispitanika (83%) nije imala negativno iskustvo u pogledu rodnih predrasuda i stereotipa, da većina ispitanika (85%) ima pristup istim resursima kao lica suprotnog pola, zatim da većina ispitanika (93%) lično nije iskusila neprimjereno ponašanje seksističkog tona i sadržaja kao što su npr. uvredljive i neprimjerene seksualne šale ili nagovještaji, ili seksualno neprikladna pitanja, te konačno da bi većina ispitanika (73%) prijavilo neprimjereno ponašanje seksističkog tona i sadržaja zaposlenog ili sudije u Osnovnom суду u Bijeljini.

Generalno posmatrano, iz navedenog se može izvesti zaključak da se u Osnovnom суду u Bijeljini, zaposleni i sudije ophode profesionalno i korektno prema korisnicima sudskih usluga bez obzira na spol, te da je opšti stav ispitanika da su svi korisnici sudskih usluga ravnopravni pred sudom u ostvarivanju svojih prava, bez obzira na spol. Osnovni sud u Bijeljini intenzivno radi na sprovođenju različitih aktivnosti radi unapređenja rodne ravnopravnosti, kako bi se zadovoljstvo korisnika sudskih usluga još više poboljšalo.

U narednom periodu Osnovni sud u Bijeljini će nastaviti sa provođenjem aktivnosti i mjera kako je to predviđeno Akcionim planom Osnovnog suda u Bijeljini u sprovođenju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

Izvještaj o sprovedenoj anketi je objavljen na *web* i *facebook* stranici suda.

DOGAĐAJI

Posjeta ambasadora Republike Slovačke

Dana 14. marta 2023. godine, u sklopu svoje posjete Gradu Bijeljina, Njegova uvažena ekselencija ambasador Republike Slovačke u BiH Roman Hloben, posjetio je i Osnovni sud u Bijeljini, gdje ga je predsjednik suda Aid Hanušić upoznao sa organizacijom rada suda kao i dosadašnjim ostvarenim rezultatima u radu suda.

Pravosudna radna grupa posjetila SAD

Članovi Pravosudne radne grupe BiH, među njima Aid Hanušić, predsjednik Osnovnog suda u Bijeljini, posjetili su u julu 2023. godine Sjedinjene Američke Države kako bi istražili razvoj smjernica za odmjeravanje kazni. Posjeta je poboljšala njihove vještine i razumijevanje ovog procesa i pružila sudijama u BiH dragocjenu ekspertizu i znanje potrebno za njihov budući rad na smjernicama za odmjeravanje kazni.

Diplomatska posjeta Osnovnom sudu u Bijeljini

Nj. E. Roman Hloben, ambasador Slovačke Republike u BiH, Nj.E. Benjamin Sturtewagen, šef Diplomatskog biroa Belgije u BiH i Nj.E. Jan Waltmans, ambasador Nizozemske u BiH u pratnji svog političkog savjetnika Kurtanović Mirnesa, posjetili su 04. jula 2023. godine Osnovni sud u Bijeljini.

Tom prilikom su razgovarali sa predsjednikom Osnovnog suda u Bijeljini, Hanušić Aidom o vladavini prava, funkcionisanju i rezultatima rada Suda, kao i projektima u kojima Sud učestvuje.

„Velika mi je čast i zadovoljstvo što sam imao priliku ugostiti Njihove Ekscelencije ambasadore, upoznati ih sa radom i rezultatima rada Osnovnog suda u Bijeljini, te se istim zahvaliti na našoj dugogodišnjoj saradnji i zajedničkom radu u više projekata“, izjavio je tom prilikom Aid Hanušić, predsjednik Osnovnog suda u Bijeljini.

Ministar pravde u posjeti Sudu

Dana 04. decembra 2023. godine, ministar pravde Miloš Bukejlović bio je u radnoj posjeti pravosudnim institucijama u Bijeljini.

Radni sastanak održan je u prostorijama Okružnog suda u Bijeljini, kojem sastanku su prisustvovali predstavnici Osnovnog suda u Bijeljini, Okružnog suda u Bijeljini, Okružnog privrednog suda u Bijeljini i Okružnog javnog tužilaštva u Bijeljini. Tom prilikom ministar se bliže upoznao sa vršiocem dužnosti Osnovnog suda u Bijeljini, Despenić Aleksandrom, koji je na navedenu funkciju došao nakon odlaska dotadašnjeg predsjednika suda Hanušić Aida. Nakon toga, ministar je posjetio Osnovni sud u Bijeljini, kojom prilikom se upoznao sa sudijama ovog suda i sa istima razgovarao o tekućim problemima u radu i mogućnostima za unapređenje.

VSTS BIH imenovao sudije

Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine (VSTS BIH) je tokom drugog dana sjednice, koja se održala 18. i 19. oktobra 2023. godine u Sarajevu, donio odluku o imenovanju nosilaca pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini.

Na navedenoj sjednici, na nivou Republike Srpske, dotadašnji predsjednik Osnovnog suda u Bijeljini Aid Hanušić je imenovan za sudiju Vrhovnog suda Republike Srpske. Imenovani je na poziciju Vrhovnog suda Republike Srpske stupio od dana 01. decembra 2023. godine, a funkciju vršioca dužnosti predsjednika Osnovnog suda u Bijeljini preuzeo je sudija Aleksandar Despenić.

Potpisani protokoli o saradnji sa Pravnim fakultetima

Osnovni sud u Bijeljini, potpisao je 11. aprila 2023. godine Protokol o saradnji sa Pravnim fakultetom Univerziteta u Istočnom Sarajevu i Pravnim fakultetom Univerziteta Sinergija iz Bijeljine. Ovim Protokolom detaljno je definisana međusobna saradnja u cilju realizacije različitih oblika praktične nastave za studente ovih obrazovnih institucija.

„Po smjernicama VSTS BiH o dugoročnoj saradnji između pravosuđa i Pravnih fakulteta, dobili smo upustvo da u okviru toga potpišemo ugovore o saradnji sa Pravnim fakultetima na nivou naše regije, a to su Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu i Pravni fakultet Univerziteta Sinergija iz Bijeljine. Mi smo i u prethodnom periodu već imali potpisane takve ugovore i kako smo dobro sarađivali ali potpisivanjem ovih novih ugovora, naša će se saradnja proširiti na pružanje prakse studentima, davanje stručnog mišljenja i organizovanje predavanja”, rekao je Aid Hanušić, predsjednik Osnovnog suda u Bijeljini.

Dana 28.04.2023. godine, u Osnovnom sudu u Bijeljini je upriličeno potpisivanje Sporazuma o saradnji između Osnovnog suda u Bijeljini i Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici. Cilj potpisivanja ovog Sporazuma jeste uspostavljanje bliske saradnje i unapređenje u oblasti praktičnog usvršavanja studenata navedenog Pravnog fakulteta, odnosno povezivanje i zajedničko djelovanje, radi podizanja nivoa kvaliteta studiranja i ospozobljavanja mladih kadrova za rad.

Studentska praksa u Osnovnom суду u Bijeljini

Studenti Pravnog fakulteta Pale, Univerziteta u Istočnom Sarajevu uspješno su u 2023. godini završili obavljanje studentske prakse u Osnovnom суду u Bijeljini. Praksa je održana tokom juna i jula iz oblasti krivičnog procesnog prava, te u decembru iz oblasti građanskog prava. Obavljanje studentske prakse je nastavak dugogodišnje saradnje u oblasti studentske prakse između Pravnog fakulteta i Osnovnog suda u Bijeljini, organizovana na osnovu Okvirnog sporazuma o razumijevanju – Unapređenje praktične nastave i obuke za studente prava i diplomirane pravnike. Studente podijeljene u male grupe kroz praksu su vodili mentorji, sudije Osnovnog suda. Tokom pet radnih dana za svaku grupu bilo je omogućeno upoznavanje sa nadležnostima i načinom rada Suda, proučavanje dostupnih predmeta, praćenje suđenja, te diskusija sa sudijama mentorima. Na ovaj način studenti stiču vrijedno znanje i iskustvo, koje će im pomoći da uspješno savladaju nastavno gradivo i olakšati završetak studija.

U nastavku pročitajte utiske studenata koji su obavili studentsku praksu u Osnovnom суду u Bijeljini.

„Utisci sa prakse u Osnovnom суду u Bijeljini su takođe pozitivni. Boravak u Osnovnom судu smatram veoma poučnim za naš budući poziv. Osoblje koje nas je dočekalo bilo je krajnje priyatno. Prisustovale smo glavnim pretresima, bile smo na prijemu kod predsjednika suda i upoznale se sa radom pisarnice. Mentor je nastojao da nam približi kako to izgledaju radni dani jednoga sudije i rado je odgovarao na sva naša pitanja. Svoje do sada stečeno teorijsko znanje sam upotpunila praktičnim”, rekla je Milica Ristanić, student treće godine.

„Praksa u Osnovnom sudu u Bijeljini, studentu završne godine studija, pruža značajno iskustvo i bolje upoznavanje sa funkcionisanjem ove pravosudne institucije. Znanje koje sam stekla na fakultetu, uspješno sam primijenila na ovoj praksi. Imala sam priliku da učestvujem u svim fazama postupka koje se vode pred ovim sudom. Na samom početku prakse, upoznala sam se sa radom prijemnog odjeljenja gdje se vrši prijem i unos dokumenata, pisarnice, zatim sa odjeljenjem za upravljanje predmetima, prijemom i otpremom pošte kao i sa arhivom. Nakon svih ovih tehničkih obrada, predmeti odlaze u ruke sudija na odlučivanje. Prisustvovala sam na više ročišta kako u krivičnim tako i građanskim postupcima. U nekoliko slučajeva nailazila sam na jako interesantna i žustra suđenja. U jednom veoma interesantnom predmetu, imala sam priliku i da prisustvujem suočenju svjedoka, jednom od veoma važnih instituta našeg krivičnog zakonodavstva, koje smo izučavali tokom studija. Ova praksa mi je prošla znatno brzo, ali mi je svakako pomogla u oblikovanju i upotpunjenu mog znanja. Na kraju bih zahvalila mentoru, sudiji Siniši Lazareviću, koji je nesrećno dijelio svoje znanje. Omogućio nam je pristup predmetima, objašnjavao nam je primjenu određenih instituta i pokazao težinu i odgovornost sudijskog poziva. Takođe nam je skrenuo pažnju i na kolegijalnost koja je potrebna da bi se svaki predmet doveo do kraja i donijela prava odluka. Zahvalila bih Pravnom fakultetu i profesoru Đorđu Mariloviću koji nam je omogućio obavljanje ove prakse”, rekla je Marija Božić, student četvrte godine.

„Javljam se povodom obavljene prakse u Osnovnom sudu u Bijeljini. Nosim pozitivne utiske i sa ove prakse. Bili smo u mogućnosti da posjetimo prijemnu kancelariju i pisarnicu i upoznali smo se sa njihovim radom. Posjetili smo predsjednika Osnovnog suda, kao i operatera informaciono-komunikacione tehnologije. Takođe smo prisustvovali brojnim suđenjima, a prije svakog suđenja smo imali priliku da porazgovaramo sa sudijama”, rekla je Cvija Jović, student četvrte godine.

„Što se tiče prakse u Osnovnom sudu u Bijeljini, mogu reći pre svega da su svi zaposleni, počev od prijemnog odeljenja, preko pisarnice, daftilografa, pa do samih sudija, bili vrlo srdačni i zainteresovani da nam izađu u susret. Ono što je posebno obeležilo konkretno ovu praksu su suđenja. Naravno, na samom početku smo imali priliku i čast da se upoznamo sa predsednikom suda, koji nas je primio u svoju kancelariju i poželeo uspešnu praksu.

Kada je reč o suđenjima, imali smo priliku da prisustvujemo na suđenjima koja su se odnosila na različita krivična dela, što je bilo posebno zanimljivo, a i korisno. Kako smo odslušali krivično procesno pravo, a mnogi i spremaju taj ispit, mogu reći da se pruža jedna šira slika i mnogo pomaže boljem razumevanju gradiva. Stoga, na kraju mogu reći da je praksa bila vrlo uspešna, korisna i sadržajna”, rekla je Tamara Milićević, student treće godine.

„U Osnovnom sudu u Bijeljini smo se prvo upoznali sa radom prijemne kancelarije i pisarnice. Ugostio nas je i predsjednik suda te porazgovarao sa nama o daljim planovima i mogućnosti obavljanja pripravničkog rada u pravosudnim institucijama.

Praksa u Osnovnom sudu se bazirala na prisustvo suđenjima. Svaki dan smo išli na dva do tri suđenja a najčešći predmeti su bili nasilje u porodici, pronevjera, šumska krađa, dječija pornografija te proizvodnja i promet opojnih droga. Posebnu pohvalu dugujemo operateru za informaciono-komunikacione tehnologije koji nam je tokom boravka u Osnovnom судu bio na raspolaganju. Ja sam i više nego zadovoljna protekom prakse, jer sam naučila kako primjeniti do sada naučeno u praksi. Savjetovala bih svima da se prijave za svaki vid prakse koji pruža naš fakultet. Takođe sam svjesna da praktična nastava oduzima dosta vremena i snage ali isto tako smatram da se ovakve prilike ne sreću često i da ih treba iskoristiti”, rekla je Anja Jurošević, student treće godine.

„Pre svega, zahvalila bih rukovodstvu Pravnog fakulteta što su nam omogućili obavljanje prakse u Osnovnom судu. Za mene je ovo bilo jedno veliko iskustvo i podstrek za dalje studiranje. Imala sam priliku da se upoznam sa radom suda. Posebnu zahvalnost dugujem mentoru, sudiji Siniši Lazareviću, pre svega na izdvojenom vremenu i ljubaznosti. Pored svojih mnogobrojnih obaveza prihvatio je da radi sa nama i da nam nesebično prenese svoje znanje i iskustvo, kao i da odgovori na sva pitanja i razjasni sve nedoumice koje smo imali. Tokom petodnevne prakse u Osnovnom судu imali smo priliku da prisustvujemo velikom broju suđenja za različita krivična dela. Smatram da je jako važno da kao studenti stečeno znanje iz teorije učvrstimo praksom, što se i ovog puta postiglo”, rekla je Milijana Stevanović, student treće godine.

Sedmice sudske nagodbe

U Osnovnom sudu u Bijeljini, na inicijativu Visokog sudskega i tužilačkoga savjeta BiH, organizovana je aktivnost „Sedmice sudske nagodbe“ u periodu od 15. maja do 26. maja i u periodu od 6. novembra do 17. novembra 2023. godine. Cilj organizovanja „Sedmica sudske nagodbe“ jeste rješavanje što je moguće većeg broja predmeta mirnim putem, u skraćenom postupku, koji je ekonomičniji i brži za stranke. Na ovaj način se želi izvršiti pozitivan uticaj na efikasnost sudskega postupaka, te promjenu pristupa suda i stranaka rješavanju sporova, gdje se kao prioritet postavlja brzo i efikasno rješavanje, s akcentom na zadovoljstvo stranaka na ishod spora i uslugu suda.

O održavanju „Sedmice sudske nagodbe“ javnost je blagovremeno obaviještena i istom prilikom su sve zainteresovane stranke, a čiji se predmeti vode pred sudom, pozvane da u navedenom periodu pristupe sudu i riješe svoj predmet sudske nagodbom.

Okrugli sto na temu „Sedmice sudske nagodbe“

U prostorijama Osnovnog suda u Bijeljini, dana 11. maja 2023. godine, održan je okrugli sto na temu „Sedmice sudske nagodbe“. Okruglom stolu su prisustvovali sudije Osnovnog suda u Bijeljini, advokati, kao i predstavnici medija.

Izlaganje na temu „Sedmice sudske nagodbe“ imali su sudija vanparničnog odjeljenja Selma Šačirović i sudija parničnog odjeljenja Stela Nađević, koje su istakle važnost rješavanja postupaka na ovaj način, te podsjetile da je sudska nagodba način rješavanja sudskega spora koji podrazumijeva međusobni dogovor stranaka u sporu o predmetu spora, a postignuta sudska nagodba ima istu pravnu snagu kao i sudska presuda.

Program mentorstva pripravnika

U cilju uspostavljanja jedinstvenog stručnog osposobljavanja pripravnika u sudovima, dana 22. i 23. februara 2023. godine u prostorijama VSTS BiH, održana je edukacija edukatora za provođenje mentorstva za pripravnike. Navedena edukacija sprovedena je u okviru projekta „Unapređenje efikasnosti sudija i odgovornosti sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini - faza III projekta“, u okviru kog se preduzimaju aktivnosti na upostavljanju inoviranog modela rada. Poseban akcenat navedenog projekta je na jačanju vještina pripravnika, budućih generacija nosilaca pravosudnih funkcija, zbog čega je cilj osigurati im dodatno profesionalno usavršavanje kako bi njihov rad bio što kvalitetniji i efikasniji. S tim ciljem pokrenut je i program mentorstva za pripravnike kroz koji pripravnici, u saradnji sa dodijeljenim mentorima, stiču vještine i kompetencije neophodne za efikasan rad. Ispred Osnovnog suda u Bijeljini pristupila je sudija Cvijeta Sekulić.

Osnovni sud u Bijeljini kao mentor u procesu tranzicije na novi model rada

Osnovni sud u Bijeljini, kao jedan od sudova sa najistaknutijim rezultatima u projektu reorganizacije poslovnih procesa, izabran je od strane Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH kao tzv. *model sud*, odnosno sud mentor, koji će kroz metodu razmjene iskustava i znanja sa drugim sudovima, olakšati predstojeći proces uvođenja novog modela rada kao redovnog načina rada za sve sudove.

Tim povodom, u Sarajevu je 13. decembra 2023. godine održan radni ručak sa predstavnicima i projektnim osobljem VSTS BiH, te predstavnicima Osnovnog suda u Bijeljini, Osnovnog suda u Doboju, Općinskog suda u Travniku, Općinskog suda u Tuzli i Općinskog suda u Zenici. Na sastanku se razgovaralo o planovima daljih koraka, kako bi se postigli postavljeni ciljevi, te osigurala usklađenost i primjena novog načina rada u svim sudovima u BiH. Navedene aktivnosti se sprovode u okviru projekta „Unapređenje efikasnosti sudija i odgovornosti sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini - faza III projekta“.

Ispred Osnovnog suda u Bijeljini, radnom ručku je pristupila prof. dr Dijana Savić Božić, sekretar suda.

Evaluacija ICEA III projekta

Povodom evaluacije projekta „Unapređenje efikasnosti sudova i odgovornosti sudija i tužilaca u BiH – treća faza (ICEA III), finansiranog od strane Vlade Švedske, a koji Visoko sudska i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine provodi u saradnji sa Švedskom sudsksom administracijom i švedskim sudovima, u Osnovnom суду u Bijeljini su 20.09.2023. godine boravili evaluatori iz konsultantske kompanije Lucid Linx iz Sarajeva.

Tom prilikom je razgovarano o dosadašnjim rezultatima ICEA III projekta, te pružene informacije o učešću Osnovnog suda u Bijeljini u projektnim aktivnostima koje se tiču komponenti projekta „Reorganizacija poslovnih procesa u sudovima“, „Planiranje i provođenja Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH“ i „Unapređenje kapaciteta sudova u smislu proaktivne komunikacije sa medijima i javnošću, kao i transparentnost rada sudova“.

Ispred Osnovnog suda u Bijeljini u evaluaciji su učestvovali tadašnji predsjednik suda Aid Hanušić, sudija Cvijeta Sekulić i asistent Azra Čivić.

Unapređenje rada krivičnog odjeljenja i efikasnost krivičnog postupka

U okviru projekta „Jačanje kapaciteta pravosuđa“, dana 07. marta 2023. godine u prostorijama Osnovnog suda u Bijeljini, održan je sastanak radne grupe koju čine delegirani predstavnici iz reda pravosudnih institucija i to Okružnog suda u Bijeljini, Osnovnog suda u Bijeljini, Okružnog javnog tužilaštva u Bijeljini i predstavnici Zbora advokata u Bijeljini. Navedeni projekat iniciran je od strane predstavnika pravosudnih institucija iz Norveške i Nizozemske, te Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH. Cilj projekta je unapređenje rada krivičnih odjeljenja i efikasnosti krivičnog postupka u BiH.

Na pomenutom održanom sastanku usaglašeni su prijedlozi Nacrta dokumenata Kontrolne liste procesnih alata za jačanje procesne discipline u krivičnim postupcima i Kontrolne liste za pretpretresno ročište. Ispred Osnovnog suda u Bijeljini prisustvovali su Siniša Lazarević i Lejla Pašić, sudeye krivičnog odjeljenja.

Nastavlja se intenzivan rad na unapređenju efikasnosti i kvalitete krivičnih postupaka

Unapređenje rada krivičnih odjeljenja u fokusu je djelovanja Visokog sudskeg i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine i međunarodnih partnera. S ciljem ostvarivanja profesionalnog dijaloga u procesu unapređenja efikasnosti i kvaliteta rada krivičnih odjeljenja, u periodu od 28. do 30. marta 2023. godine, održan je niz sastanaka predstavnika VSTV-a BiH i međunarodnog ekspertnog tima sa predstavnicima ciljnih sudova i tužilaštava - partnera Projekta jačanja kapaciteta pravosuđa sa područja Bijeljine, Zenice i Sarajeva. Tokom sastanaka su razmatrani dokumenti koje su sudovi i tužilaštva kreirali u saradnji sa međunarodnim ekspertnim timom, a koji će poslužiti kao alati za unapređenje krivičnog postupka.

Dokumenti sadrže jasne smjernice za poduzimanje aktivnosti koje u konačnici trebaju rezultirati kvalitetnijim provođenjem krivičnog postupka. Riječ je o dokumentima kojima je definisana međuinstitucionalna saradnja, kao i koraci za efikasno vođenje predpretresnog ročišta i osiguravanje procesne discipline stranaka u krivičnom postupku. Međunarodni eksperti dali su svoj osvrt, kao i prijedloge za njihovo unapređenje.

Sastancima su prisustvovali članovi međunarodnog ekspertnog tima koji čine sudije iz Nizozemske i Norveške, predstavnici projektnog tima i predstavnici pravosudnih institucija - prvostepenih i drugostepenih sudova, te tužilaštava kao partnera Projekta, sa područja Bijeljine, Zenice i Sarajeva, kao i predstavnici Regionalne advokatske komore Zenica i Advokatskog zbora Bijeljine.

INTERVJU

Godišnji intervju o rezultatima rada Osnovnog suda u Bijeljini

„Jedan od ključnih ciljeva na početku mog prvog mandata u Osnovnom суду у Бијељини био је отварање суда према јавности и постизање веће transparentnosti рада суда“, изјавио је Aid Hanušić, председник Основног суда у Бијељини који је на овој функцији proveо нешто више од седам изузетно успјешних година и који ће од првог децембра обављати нову функцију, функцију судије Врховног суда Републике Српске у Бањалуци.

„Mislim да smo uspjeli у нашој намјери, jer smo у протеклих седам година одрžали седамнаест конференција за штампу у суду, а обавили smo i 23 intervjuza за medijske куће. Bilo je i bezbroj izjava за штампу. Razvili smo u међувремену i информациони систем суда, tako да је медijima i јавности доступна веб - страна суда на којој objavljujemo sve presude“, изјавио је Hanušić, нагласивши да је у 2015. години Основни суд у Бијељини имао ostvarenу норму од 88,39 posto, te да је nakon тога, по доласку Hanušića на čelo суда, izvršena reorganizacija rada u суду i da je već u prvoj godini postignuta norma od 109,65 odsto.

U 2022. години имали smo ostvarenу норму од 123, 39 odсто, dok smo u овој години, sa današnjim danom, ostvarili норму од 120, 52 odсто, tako да ћемо до kraja године ostvariti još bolji rezultat. Што се тиче kвалитетних rezultata rada суда, тaj kвалитет posmatramo kroz kвалитет naših odluka i kroz rješavanje најстаријих predmeta.

Ovaj sud je u prošloj godini imao 94 odsto riješenih starih predmeta, dok je u ovoj godini, sa današnjim danom, na nivou 88,92 odsto. Od 2.324 predmeta riješili smo 2.238 starih predmeta, tako da je ažurnost rada suda podignuta na optimalan nivo. Uvijek može bolje i nadam se da će moj naslijednik postizati još bolje rezultate“, istakao je Hanušić, zahvalivši se i medijima na velikoj podršci koju je sud imao u proteklom periodu.

„Što se tiče dužine rješavanja predmeta, trenutni nivo trajanja je 117 dana. Imali smo i organizacionih problema, jer su neke sudije bile na bolovanju, neki su otišli u međuvremenu u penziju i trenutno ovom sudu nedostaje dvoje sudija. Zbog toga su naši rezultati još bolji, uvažavajući i ovu činjenicu. Kada je riječ o protoku predmeta, na početku ove godine ukupno je u radu bilo 103.773 predmeta. Zaprimili smo 15.581 novi predmet, riješili smo 22.303 predmeta, tako da trenutno imamo neriješenih 97.051 predmet, što znači da smo riješili više nego što smo na početku godine primili, za nekih šest hiljada predmeta. Ovo nisu alarmantni podaci, jer je većina tih predmeta u kategoriji komunalnih predmeta. Svake godine mi dobijemo novih između osamnaest i dvadeset hiljada predmeta. Kontinuirano smo svake godine rješavali više predmeta nego što smo primili novih predmeta u jednoj godini“, kaže Hanušić, istakavši da je Osnovni sud u Bijeljini od 2016. godine učestvovao u trinaest projekata koje je pokrenulo Ministarstvo pravde Republike Srpske i Visoki sudski tužilački savjet. Jedan od tih projekata bio je i rad na transparentnosti rada sudova, što je postala opšta strategija za sve sudove u BiH.

„Ovaj sud je imao zadovoljstvo da učestvuje i u projektu koji je provodio Visoki sudski tužilački savjet BiH uz pomoć i podršku Kraljevine Švedske. Kroz taj projekat smo razvijali sve alate neophodne za komunikaciju s novinarima, a objavili smo i dvije brošure o tome kako komunicirati s medijima od strane sudija, odnosno kratki vodič za komunikaciju između novinara i suda“, naglasio je Aid Hanušić, podsjetivši da je početkom 2017. godine profunkcionisalo i Odjeljenje bijeljinskog Osnovnog suda u Loparama.

„Od prvog decembra prelazim na funkciju sudije Vrhovnog suda Republike Srpske u Banjaluci i rečeno mi je da će raditi na krivičnom referatu. Za nekoga ko se cijelog života bavio pravom, to za mene predstavlja veliku čast i zadovoljstvo. Očekujem da će biti uspješan, bar onoliko koliko sam bio uspješan u ovom sudu. Neko drugi će sve to procjenjivati“, izjavio je Hanušić, istakavši da je funkcija sudije Vrhovnog suda vrh karijere i priznanje za sve ono što je do sada uradio u profesionalnoj karijeri.

